

SAMOBORSKI LIST

Ljetovanišni vjesnik.

„Samoborski list“ izlazi 1. i 15. u mjesecu.
Pretpiata na cijelu godinu stoji K 4—, na pò godine 2 K,
na četvrt godine 1 K. S poštom ili s dostavom u kuću 48 fil.
na godinu više. U Americu K 1-40 na godinu više. Pojedini
broj stoji 20 filira.

Odgovorni urednik: Dr. Gjuro Horvat.

Uprava nalazi se na Trgu Leopolda Salvatora br. 18.

Oglase prima uprava, a plaća se za petiiti redak u redakcij-
skom dijelu po 20 fil. u oglasnom 10 fil. Za oglase, koji se
više puta uvršuju, daje se znatan popust.
Novci se šalju upravi, a rukopisi uredništvu „Samob. lista“.
Neplaćena se pisma ne primaju. Rukopisi se ne vraćaju.

God II.

U Samoboru, 15. studenoga 1905.

Br. 22.

Parcelacija zemljišta.

U posljednjim godinama preotela je parcelacija zemljišta u našoj domovini veliki mah.

U početku se je to prijekim okom gledalo, prigovaralo se, da će se tim stvoriti seljački proletarijat, a zemljište samo, da će svaku vrijednost izgubiti. Pače je i vis. vlada smatrala u tome pogibao za zdrav i jaki seljački stalež, te je išla za tim, da po mogućnosti tome na put stane.

Hrvatski sabor dijelio je taj nazor, pak se jedino toj bojazni imade pripisati, da je revidiran zadružni zakon novim zakonom od 9. svibnja 1889., kojim se otegočuje, a djelomično upravo onemogućuje komadanje seljačkoga posjeda.

Nije se kod toga na umu imalo, da socijalno pitanje nije ostalo samo svojinom naroda zapadne Evrope, već da je ono doprilo i do nas, te da se isto tako živim tokom razvija, da ga ništa više ne može i ne će zaustaviti.

I u našoj domovini prestao je feudalni i patriarhalni odnošaj, prestalo je podaništvo i tlaka, svi su državljani pred zakonom izjednačeni, a seljak je dobio ono zemljište, za koje je morao svojem zemaljskomu gospodinu tlaku raditi, u potpuno, neograničeno vlasništvo. Ovo je vlasništvo bilo sapeto u druge okove, u okove zadruge. Nije dakle niti prestankom tlake postao seljak neograničenim vlasnikom svojega zemljišta, već je takovim postala zadruga. U zadrugi se je opet pojedinac izgubio, jer tu — premda oslobođen od podaništva — kao slobodan čovjek niti je mogao sa svojom imovinom po volji raspolagati, a niti je uživao potpuno svojih građanskih prava. U naravi čovjeka leži, da teži za samostalnošću, da u svojoj kući bude svoj gospodar i napokon, da imade riječ koliko u pitanjima, koja se tiču općine, toliko u pitanjima, koja se odnose na državu, jednom riječju, da vrši svoja ustavna prava.

Podlogom pak za ustavna prava jest imovina. Tko nije imao nikakove imovine, za toga se nije pitalo niti kod općine, niti kod države, kad je valjalo vršiti ustavna prava.

Uslijed toga je težio svaki za tim, da si steče slobodne imovine t. j. takove, kojoj je on jedini

gospodar bio, od koje je plaćao porez u svoje ime i kojom je po volji raspolagati mogao.

Tim su započele diobe zadruga te je udaren temelj parcelaciji zemljišta.

Uslijed toga počelo je nestajati sve više radnih sila, koje su čekale na zaradu kod vlastelina i velikih latifundija, jer što je postajalo više individualnih gospodara, više kućišta, više novih, pak makar i malenih gospodarstvi, to su seljaci bili više vezani uz vlastitu grudu, dok je veliki posjednik radnike skuplje morao da plaća. Time je porasla cijena radnim silama.

Velika latifundija nijesu stoga nalazila više u svojim posjedima one koristi i dohotke, kao prije, dok je ratnik radio na dan za nagradu od 40 — 60 filira. — Osobito su kod toga zlo prolazili manji i srednji posjednici, kojih posjed je premlen bio a da se služe strojevima, pak su stoga bili prisiljeni svoje posjede prodavati.

Oni isti seljaci, koji su se riješili podaničkih i zadružnih sveza, pojavili se kao dobri kupci takovog posjeda, ako je ovaj na malene dijelove, obično po rali na prodaju izvrgnut bio t. j., ako je parceliran.

U isto doba, kad se pojavilo parceliranje zemljišta, usavršena je i druga socijalna institucija, a to su razne štedionice, obrtne i seljačke udruge, kod kojih je seljak dobio jeftina novca, čime mu je ne samo olakoćeno, već upravo omogućeno kupovanje zemljišta.

Sada više parcelacija zemljišta nije tako zazorana stvar kao u početku, već se upravo s one strane, s koje su joj prije zapreke stavljene, priznaje njezina velika važnost u pitanju narodnosnom.

Nova magjarska vlada stavila je u svoj program parcelaciju zemljišta, ona je odlučila velike posjede kupovati te ih parcelacijom prodavati seljacima. Ona ide pače i dalje, jer je u svoj program stavila i točku, da će oteretiti sve seljačke posjede time, što će sve dugove, koji taj posjed terete, iz posebnoga fonda isplatiti a seljak će u neznatnim obrocima poput poreza dugim nizom godina taj dug otplaćivati.

Time se kani na put stati mnogobrojnom iseljivanju u strani svijet, ponapose u Americu, jer se kani pridržati seljaka uz domaću grud;

hoće mu se dati prilika, da u vlastitoj kući privrijedjuje i skrbi za sebe i svoju obitelj. Ovaj postupak imade biti sredstvom, da ne propada narod i narodnost. Poznato je, da ljudi u najljepšim godinama odlaze u strani svijet, odakle se mnogi nikad više ne povratu.

Imademo dosta sela u našoj domovini, gdje su kod kuće sami starci i žene i nešto djece, a sve drugo u Americi. Narodna dakle krv tim propada, naroda biva sve manje, gubitak je u tom pogledu nenaknadiv, jer mnogi onaj momak, koji se iselio u strani svijet, bio bi osnovao svoju obitelj i time pridoneo k povećanju naroda, a poznato je, da je u svakoj državi upravo čovjek najveće narodno blago.

Odlaskom njegovim nastala je u njegovoj kući praznina, koja nije ničim ispunjena, a ako je ispunjena, to je redovito tudjincima, koji našu domovinu, osobito Slavoniju, već dobrano poplaviše.

Držimo stoga, da parcelacija zemljišta nije onakovo zlo, kakovim se je u početku smatrala, držimo nasuprot, da je ona moćno i uspješno sredstvo za ušćuvanje narodnosti, ali dakako da i tu valja onu na umu imati: što je odviše, nije niti s kruhom dobro; — o čemu drugi put.

—t.

Naši dopisi.

U Rudama, 10. studenoga.

(Požar.) Na žalost u našem kotaru ove godine često bivaju požari. U nedjelju, 5. o. mj. izgorjela je kuća u Rudama braće Kuhar-Loparić. Upalila su je djeca, koja se pod krovom igrala vatre. I ovaj je nesreći kriva nepažnja roditelja, jer djecu ostaviše samu i oba otidoše u Samobor. U nesreći bila ta sreća, što su ljudi baš o podne dolazili kući iz crkve i Samobora, te tu vatru lokalizirali tako, da je samo krov izgorio, dok je gotovo sav živž sa pokuštvom spašen. Kod ove vatre opazismo, kako je veliko zlo na selu, gdje nema ni vatrogasnog društva niti ikakove spreme proti vatri. Goloruki seljaci morali su rukama kopati i bacati zemlju, jer im manjkaše posude i voda. Da je ovdje bila i kakova

Još jedna „veselica purgarska“.

U „Samoborskom listu“ priopćih već jednu veselicu „na spomen danoga po purgarih bala“ ispjevanu Livadićem god. 1838. Ova, što je danas objelodanjem, tek je godinu dana mlađa. Po-tječe naime od god. 1839., a „alduvana je go-sponu sudcu samoborskomu na dan 11. svečna dersanoga purgarskoga bala“.

Na ovu pjesmu nijesam naišao ni u trgov. arhivu, ni u Dönjem kraju, već je dobih — ako koga zanima — ravno na ubavome Palačniku, u starom „hisu“ našeg čestitoga gradjanina g. Marka Hercega.

„Veselica“ je pisana, a ispredijvanjem rukopisa, kojim su vodjene opć. sjednice god. 1839. prepoznah, da je pisana rukom tadanjega „notariusa“ Kocjančića. Bit će, da je pjesma prepisana u više egzemplara, i na dan purgarskoga bala dijeljena među gradjanstvo. Bez svake je sumnje, da je i ovu pjesmu ispjevao naš slavni Ferdo Livadić. Njega nalazimo pomenute godine među senatorima slavnoga oppidama Samobora a sudac, komu je posvetilo prigodnicu, bio je tada Ivan Nep. Plišta, koji je u našoj

općini služio još za francuske vlade. Ferdo je morao sijedoga suca u velike štovati, rašta mu je i prikazao svoju „veselicu“.

Evo te pjesme:

Veselite se, o purgari
Budi mladi ali stari!
Ponavija se vreme ono
Samoboru ko povoljno,
Potvrdil si ljubljenoga
Srcu tvomu povoljnoga.

Prešlo je vre jedno leto
Za vem drugo bude teklo,
Kak je ravnal pretekuće
Ravnal bude još buduće,
Mirno složno i krepostno
Naj ne bude nezponostno.

Malo čui buš mozgujuće,
Ali naj ti nebu vruće;
Vnogi svoje glave teru,
Jer nemaju pravu veru,
Istinitost vsa oblada
Ode pravica sama lada.

Zato onda varošani
Ki ste bili kak i lani

Složni vsi skup jedne misli
Zato ste se vsi skup zišli,
Verni složni priatelji
Budte denes vsi veseli.

Dajte hvalu višnem Bogu,
I živite vsi u slogu,
Mir i ljubav neka lada
Imal budeš dosta blaga.
Tak čineći varošani
Budmo kak smo bili lani.

Podignite vsi čašice
I napijte vi zdravice;
Sivi sudac — sivi purgar
Veren Bogu, kralju vsigdar
Ovo je želenje naše
Napijmo si s pune čaše!

Kako se vidi, pjesma kojom je Livadić pozdravio izbor samoborskoga suca i gradjanstvo, puna je lijepih misli, plemenitih pobuda i želja.

A ono, o građanskoj ljubavi, miru, slozi i jednodušnosti misli, valjalo bi, da mi Samoborci duboko pohranimo u srcima svojima!

B. T.

štrcaljka, vatra bi se odmah u zemetku ugušila. U pomanjkanju svih pomagala, ljudi su se uspinjali na gorući krov, te molikama i golim rukama trkali goruće grede, samo da što prije uguše vatru.

Napose pokazao rijetku požrtvovnost Josip i Stjepan Planinčić, Petar Papeš, Josip Zaringer i Mihalj Hofer, koji pogibeljno srtaše u vatru, a potonji je sa gorućeg krova prepao u sobu, iz koje je kroz prozor izbjegao vatri. Pokazale su veliku požrtvovnost i žene, napose Zefa Cvetković, keci cestarova i Jaga Okštajnar, supruga Štefanova, kojih srčanost dužnost nam je ovdje javno pohvaliti.

Budući da su Rude selo stisnuto, kuće od veće česti drvene i slamnate, morala bi poglavarstva nastojati, da se i kakova štrcaljka za Rude proti vatri nabavi. A samoborsko vatrogasno društvo još bi veću humanitarnost i susjednu ljubav pokazalo, kada bi i susjedu Rudaru pripomoglo, da si slično društvanje sakupi na obranu najbliže si sirotinje. (Kako nam je poznato, u našem vatrog. društvu već se prije dulje vremena povela riječ o potrebi požarničke čete u Rudama, pa bi se ostvarenje ove misli oduševljeno pozdravilo. Sad je na odlučujućim faktorima, da reknu svoju. Ured.) Mrakužić.

Domaće vijesti.

Samoborac — župnik sv. Marka. Smrću neprežaljenoga dra. Stjepana Boroše izpražnjena župa sv. Marka dobila je novoga pastira. U sjednici gradskoga zastupstva zagrebačkog, održanoj 6. o. mj., izabran je župnikom župe sv. Marka njezin dosadašnji upravitelj gosp. Petar Mrzljak. Sam tečaj izbora bio je veoma zanimljiv, te se je ponjatnom izvedljivošću pratio kako u zastupničkim krugovima, tako i među mnogobrojnim općinstvom, što je zapremilo galerije. Morao se je ovršiti i uži izbor, dok se je polučio pozitivan rezultat. Od sedam kompetentata došla su trojica u kandidaciju, te su dobili kod prvoga glasovanja, od 37 predanih glasova: g. Mrzljak 19, dr. Cenkić 6, dr. Bošnjak 14 glasova. Budući da nijedan kandidat nije polučio apsolutne većine od 20 glasova, bio je nuždan uži izbor između gg. Mrzljaka i dra. Bošnjaka. Kod užega izbora predano je sveukupno 38 glasova, od kojih je dobio gosp. Petar Mrzljak 21, a dr. Bošnjak 17 glasova. Kad je načelnik dr. Amruš proglasio, da je prema tomu g. Petar Mrzljak izabran za župnika župe sv. Marka, općinstvo sa galerija pljeskanjem je i klicanjem: „Živio Mrzljak!“ pozdravilo novoizabranoga župnika, a u isti mah, po starodrevnom običaju, zazvoniše sva zvona crkve sv. Marka, navješćujući gradjanstvu, da je sretno ovršen izbor novoga župnika. I pred zgradom gradske vijećnice bilo je unatoč nepovoljnom vremenu na okupu mnogobrojno gradjanstvo. — Petar Mrzljak naše je gore list, te se rodio dne 8. lipnja 1863. u Samoboru, a za svećenika je zaređen g. 1887. Mnogo je godina bio kapelanom župe sv. Marka, kroz podulje vrijeme upravitelj župe sv. Petra u Vlaškoj ulici, a od konca o. g. evo sve do sada upravitelj župe sv. Marka. O. Petar Mrzljak vazda je savjesno vršio svoje svećeničke dužnosti, čime je zadobio opće štovanje u gradjanskim krugovima, a svojom ljubežljivošću, skromnim i blagim susretanjem osvojio srca svih slojeva zagrebačkoga općinstva. I u Samoboru uživa naš Mrzljak općene simpatije, a kod nas je također bio neko vrijeme kapelanom, te je i u tom svojstvu stekao glas savjesnog svećenika i čestitog čovjeka. Odatle radost nad časnim odlikovanjem, što ga je zapalo pomenutim izborom. Njegovim se čestitcima i mi od svega srca pridružujemo, uvjereni, da će naš Samoborac ispuniti kao novi župnik sve one krasne nade, koje u njega stavljaju i Zagrepčani i Samoborci, te da će sav njegov rad biti posvećen dobrobiti crkve i domovine.

Inspiciranje. Dne 24. pr. mj. bio je u Samoboru kr. vrhovni zemaljski liječnik gosp. Ign. Thaller, da pregleda ovdašnju javnu ljekarnu, a s njime je došao i kr. sveučilišni profesor gosp. Domec, poznati stručnjak u ljekarskim znanostima. Ljekarna, raznovrsni lijekovi i sve što k ljekarni pripada pronadeno je u propisanom stanju, te u zapisniku pohvalno priznato.

U pratnji kr. kot. liječnika pregledao je vrhovni liječnik zatim nižu pučku školu samoborsku, pronašao sve školske prostorije čiste, dovoljno rasvijetljene, klupe pravilno smještene i pohvalno se izrazio o namještanju novih zemljanih

peći, koje se iz sobe lože, te tako ventilaciju školskih soba pospješuju.

Pregledao je i učionu općine Podvrh u Samoboru, te opazio na stijenama sobe razgranjene mrlje od vlage; školska soba je za broj uškolanje djece premalena, za školsku sobu je već premalena, a budući da je željezna, ne može se u sobi podržavati jednolika toplina. Ova škola nema hodnika, gdje bi djeca ostavljala svoje haljinice pokisnute od snijega i kiše, te kano takova je samo za nuždu za školsku porabu sposobna.

Uze kod suda, kod oblasti i općine pronadene su čiste, ali vlažne, je su građene od domaće kamena dolomita, koji vlagu privlači.

Napokon je vrhovni liječnik pregledao uredsku sobu kr. kotarskoga liječnika i pronašao sve spise u redu i taj nalaz pohvalno u urudžbenom njegovom zapisniku zabilježio.

Vojničke vijesti. Kod naše domaće posade nastale su s 1. studenoga ove promjene: Kapetan II. razreda g. Dragutin pl. Auerhann od Hvězdobora imenovan je kapetanom I. razreda. — Kadet časnički zamjenik g. Edvard Beringer postao je poručnikom. — Pukovnijski liječnik II. razreda g. Sigmund Scharf premješten je u istom svojstvu k lovačkom bataljunu, a na njegovo je mjesto došao nadliječnik dr. Josip Ipavec. — Kadet časnički zamjenik u 53. pješakoj pukovnji g. Viktor barun Allnoch od Edelstadta imenovan je poručnikom u istoj pukovnji.

Dobrotvornost. Vrla gospodja Berta udova Šprajc pokazala se osobitom dobročiniteljicom domaćih naših društava. Pristupila je ovih dana kao utemeljač dobrotv. vatrogasnog društva sa svotom od 50 K, a osim toga je posebice darovala istomu društvu na spomen svog nezaboravnog supruga 50 K. U isto ime darovala je po 20 K još ovim društvima: „Jeki“, „Hrv. Sokolu“, obrtničkom društvu „Napredak“, vojno-veteranskomu društvu bana Jelačića i trgovišnoj glazbi. Srdačna hvala čestitoj darovateljici na ovom plemenitom činu! Ugledali se i drugi u ovaj svijetao primjer!

U pogibli života. Naš opće štovani kot. liječnik g. dr. Milan Biščan malo te nije prošavšega tjedna nastradao životom. U kući njegova rođjaka gosp. Josipa Budija ml. slavila se krsna čast, kod koje se nalazio dr. Biščan, te najbliža svojta srećnog oca i domaćine: gg. Josip Budi st., Antun Bedenko i Janko Budi st. s gospodjom. Dok se društvance zabavljalo, pred kućom se zavadiše seljaci braća Miholić iz Kerestince, od kojih se jedan maši za revolver i odape prema bratu. Kuglja srećom ne zahvati cilja, ali uleti kroz prozor u sobu i proleti upravo nad glavom g. dra. Biščana. Čas prije, dr. B. je stajao, i da je nesrećom u taj mah doletjela kuglja, zahvatila bi liječnika u samu glavu. Ovako se samo pukom slučajem ima da zahvati, te je dr. B. iznio živu glavu. Gosp. liječnik primio je usrdne čestitke mnogobrojnih svojih prijatelja povodom toga događaja, a mi se također od srca radujemo, da je naš revni zdravstveni izvršitelj ovako srećno prošao iz te životne pogibli i ostao pošteđen od svake nesreće.

Nekoliko prijedloga. Primamo iz gradjanstva i uvrštujemo: Sjećamo se, da je lanjske godine za poplave uništen most, koji je vodio k crkvi, no nesreća je htjela, da Samoboru ostavi nakazu od mosta na državnoj cesti. Svakomu, koji malo estetskih čuvstvi imade, zapne oko na taj prepotopni most, koji samo nagrdjuje trg. Priповijeda se već dugo, da će vlada načiniti novi most, no Samobor gleda, da se popravljaju samo sa strane gornji stupovi, da se ne bi koji noćni putnik nehotice otišao kupati na zabranjeno mjesto, dok se donji i popriječni stupovi ne popravljaju, premda su to glavni dijelovi mosta i premda izgledaju vrlo žalosno. Doista je već skrajnje vrijeme, da se poduzmu koraci, ne bi li se visoka vlada već jednom odlučila učiniti novi most, koji bi odgovarao prometnim prilikama, jer je ovaj stari vrlo loš.

Približuje se vrijeme zabava i plesova. Samobor se mora da zadovolji za sada još s onim malenim prostorijama u svratištu kod „Grada Trsta“. No i ove bi se dale nešto bolje urediti tako, te se ne bi kod zabava cijelo društvo moralo da ograniči jedino na gornje prostorije, koje su redovito premalene, nego bi se razdijelilo i u donje. Dakako, da se zasad ne daje nikomu odozgo ići dolje, jer mora ići kroz 2 hodnika i stube, koji je prostor otvoren, pa prama tome i

hladan, te je svaki izvržen nahladi. Da se tome doskoči, neka bi bilo vlasnik bilo gostioničar, dao načiniti privremena vrata u prizemlju prije ulaza na stube, čime bi zatvorio prostor, koji bi se eventualno dao i grijati. To bi bilo ne samo za gostove već i za samoga gostioničara od koristi.

Na našem je kolodvoru neprestano zatvorena čekaonica II. razreda. Ne znamo, zašto to? Ako je ona već u ljetno doba iz štednje zatvorena, neka se barem u zimsko doba otvori, jer je često samo čekaonica III. razreda premalena. Umojljavamo udovoljiti što prije.

Zdravstvene prilike u Samoboru i njegovu kotaru. Radi promjenljivog i dosta studenoga vremena bilo je i stanje zdravlja manje povoljno.

Sveopći katari disala motreni su često, a napose se pojavilo i više slučajeva upale pluća tako kod odraslih kako i kod djece, ali uza sve to bio je pomor neznatan. Bolest škrilet postoji u nekim selima ovog kotara, ali kao pojedina ili sporadična bolest, te je sporazumno s učiteljima određeno, da djeca iz one kuće, gdje bi se ova bolest pojavila, ne polaze škole, pa ako bi bolesnih bilo u više kuća istoga mjesta, da nijedno školsko dijete iz dotičnoga mjesta ne dolazi u školu do prestanka bolesti. Dr. B.

Iz suda. Sjećat ćemo se iz prošlih brojeva „Samoborskoga lista“, da je Albertu Mülleru, bivšem posjedniku u Kerestincu, pronevjerenje preko 4000 K. To je pronevjerenje počinio Geza Szabó, rodom iz Ugarske, a zatim ga nestalo. Ovaj je dne 13. o. mj. uhićen u Stupniku, kad se vratio, da se s Müllerom nagodi, te je predan u ruke pravde.

Opet sa samoborske željeznice. Primamo od jednog trgovišnog zastupnika slijedeće: Da je prometna uprava samoborske željeznice upravo nesuretljivo prema putujućem općinstvu, pisano je bilo posljednji put u Vašem cijenjenom listu. Sada je opet prometna uprava odredila, da se zavjese u zimsko doba iz vagonskih prozora skinu, jer da ih nije treba u zimsko doba. Vlak, koji kreće iz Samobora u 1 sat 10 čas. poslije podne, obično je dobro posjećen, a putnici, koji se voze, imadu čast sa glavoboljom u Zagreb stići, jer i u zimsko doba znade sunce od 12 sati do 3 sata vrlo oštro pripecati; a zavjesa nema, da bi se čovjek mogao braniti proti oštini sunca, koje je katkad u vagonima nesnošljivo. Općinstvo bi moralo sa sobom suncobrane u vagone ponijeti ili komad platna, da ga u slučaju potrebe na prozor na mjesto zavjese pribije. Zašto su zavjese u vagonima državne željeznice i zimi i ljeti? Vozne cijene samoborske željeznice su razmjerno isto tako visoke kao što i državne željeznice, prama tomu ima i putujuće općinstvo pravo tražiti od prometne uprave, da nedostatke na željeznici ispravi, te se nadamo, da će to i učiniti. Ako se ne bi prometna uprava odazvala našoj želji, bit će o tom još govora i u općinskom zastupstvu, koje je u prvom redu zvano, da se za svoje sugradjane zauzme, te se nadamo, da će u slučaju potrebe shodne korake kod nadležne oblasti poduzeti.

Razbojstva u Hrv. Stupniku. Kako će mnogima biti poznato, počeli su se u okolini Stupnika javljati individuali opasni po ljudsko društvo. Ti su bili strah i trepet onog okoliša, jer se nijesu žicali upotrijebiti kod svog posla ni najopasnijeg sredstva, a tko bi im se malo zamjerio, nanijeli bi mu odmah štete. Zlikovci su običavali čekati kod željezničke stanice u Leskovcu, pa kad bi koji došao vlakom i ondje odsjeo, pratili bi ga putem, te mu bilo milom bilo silom oduzeli novaca i drugih vrijednosti.

Tako su od prijlike prije 2 mjeseca napali zlikovci Emanuela Sarera, bravara iz Stupnika, starca slaba i nemoćna, kojom ga je zgodom Mijo Škopec, rodom iz Stupnika, udario željeznom vinjakom po glavi tako, da se Sarer onesvijestio, a zatim mu je Mijo Škopec sa Franjem Bolkovcem rodom iz Zagorja, istrgnuo uru i lanac i oteo nešto novaca.

Ova su dvojica osudjena kod kr. sudb. stola u Zagrebu dne 6. o. mj. radi zločina razbojstva i to Mijo Škopec na 7 godina, Franjo Bolkovec na 6 godina teške tamnice, a radi dionštva zločina razbojstva i Tomo Bržić iz Stupnika na 1 g. teške tamnice. Jedini se Mijo Škopec zadovoljio sa osudom, jer je uvjeren, da je zaslužio, te je i kazan odmah nastupio. Ostala dvojica priznahu. Čuje se, da su Stupnjari zadovoljni, što će se barem na par godina riješiti opasnih članova društva ljudskoga.

Darovi za unutarnje uredjenje župne crkve u Rudama. Dopuštenjem vele sl. kr. županijske i kr. kotarske oblasti sabirano je za unutarnje uredjenje župne crkve sv. Barbare u Rudama, a darovali su gg.:

Gugler, biskup, K 100.—; Ivčić, kateheta, K 100.—; Hrv. poljodjelska banka K 200.—; Mato Nikel, sabrao u Americi K 333.—; Josip Štengl-Grabnar K 100.—; Franjo Štengl-Grabnar K 50.—; Ignac Štengl-Grabnar K 25.—; Stjepan Štengl-Grabnar 10 K; Fr. Gabrić iz Samobora sa Franjom Štengl-Grabnarom 20 K; tvrtka Kafka i Rudović 40 K; Gjuro Lesec 20 K; Ana Lesec 3 K; Ana Cella 10 K; Matija Mandel 10 K; Berta Špraic 25 K; Samoborska štedionica 10 K; E. Presečky 5 K; dr. M. Bišćan 5 K; Franjo Filipec 1 K; Josip Bedenko 2 K; Stj. Fresl 1 K; Fr. Oslaković 5 K; J. Cizl 2 K; Jos. B. 40 fil.; Ana Švarić 40 fil.; A. Bedenko 40 fil.; Belan 2 K; K. Kazić 1 K; Gabrić 2 K; Geček 1 K; Budi J. ml. 1 K; Kleščić, ljekarnik, 4 K; Fr. Budi 1 K; Iv. Budi 2 K; J. Matijaščić 1 K; A. Filipec 2 K; M. ml. Lamot 1 K; Josip Framšek 20 fil.; Alojzija Lamot 2 K; H. Sulyok 2 K; barunica Allnoch 2 K; Jos. Poreden 2 K; G. 60 fil.; Fr. Bastijančić 40 fil.; F. Wagner 5 K; Jurčić 1 K; Rumenić 1 K; dr. Juratović 1 K; J. Rezar 2 K; M. Noršić 1 K; M. Milaković 60 fil.; Franjica Oslaković 6 K; župnik Štimac 3 K; Fr. Horvat 5 K; Janko Mrakužić 3 K; N. N. 40 fil.; Bival 40 fil.; Čop 40 fil.; Mirko Krčelić 40 fil.; Jul. Matšek 2 K; župnik Nijemčić 2 K; Fr. Kleščić 2 K; P. Jagarić 1 K; župnik Obad 3 K; župnik Hegedić 4 K; kanonik Iveković 2 K; biskup Gugler opet 4 K; N. N. 40 fil.; župnik Mrzljak 10 K; biskup Krapac 4 K.

Za darovnike Bogu se moli i srdačno hvali župnik sa župljanima. Stj. Mrakužić.

Gospodarstvo.

Radnje u voćnjaku.

Nema u našem kraju voćnjaka, u kojem nije ljetosnji rani snijeg počinio koliko toliko štete. Bit će zato u voćnjaku više posla, nego ga je obično, ali ga ne treba otezati do proljeća. Čim vrijeme i drugi poslovi dopuste, valja uzeti u ruke škare, pilu i oštar nož, pa na rad. Sve polomljene grane valja otpiliti, ranu ostrim nožem izglatiti, jer će se prije zarasti. Rezinu treba zamazati cijepilnom smolom, ili — što je još bolje — katranom. Dobro bi bilo, da koji domaći trgovac drži na skladištu ovu robu, pa bi tako pomagao i sebi i dobroj stvari. Zimsko doba upravo je najpodesnije za ovaj posao. Kolanje soka po stanicama drveta prestalo je, stanice imaju dakle u sebi manje vlage, a na otvorenoj se rani još i većma isuše, pa će to lakše upijati katran u sebe, a po tom će i bolje biti sačuvane od truleža. Razumije se, da mnoge kiše kroz godinu katran izaperu; zato treba mazanje svake godine ponoviti. Manje uspješan je taj posao, ako se obavlja u proljeću. A i tada je opet to manje uspješan, što se kasnije obavi. Već rano u proljeću sok se počeo dizati i kola po cijelome stablu, pa će zato stanice veoma teško upijati katran. Mimo to nastat će još i drugo zlo. Na kasno obrezanoj rani kasnije će se izgraditi zaraslina (brazgotina, kalno). Od velikog obilja soka ona će se doduše brzo stvoriti, ali baš zato će njezine stanice biti vrlo mekane, vodene. To je pak meka za krvavu uš. Za nekoliko će dana goleme kolonije njezine prekriti clo kalus, pijući iz njega hranu. Uslijed toga ponestaje hrane stanicama, pa kako su puhle i mekane, brzo obole i počnu truhnuti. Trulež prelazi i na zdravo staničje, te se širi sve dalje. Krvava uš počinila je kod nas već mnogo štete i još je sveudilj počinja. Zatorni njezin rad još se uvijek premalo uvažava unatoč ozbiljnim opomenama i naredbama, pak se bojimo, da ne će potpuno preoteti mah. Da ne dodje do toga, dužnost je naša, da voćke sada, kad su ostale bez lišća, svestrano pažljivo pretražimo, nema li na njima tragova krvavog ušenca. To valja u prvom redu za jabuke, a onda za kruške. Ipak se događa veoma rijetko, da krvavi ušencac zalazi i na kruške, a na druge voćke nikada. Svako leglo ušenca treba krpom zgnječiti i zaraženo mjesto dobro katranom oličiti. Svaka raspuklina i bilo kakova ozljeda na kori, koja se zarašćuje, naselbina je krvavog ušenca. Zato valja takova mjesta pažljivo pregledati. Budući pak da ovaj ušencac za oštrije studeni zalazi u zemlju, pa se tada raspasa i po

žilju drveta, veoma se preporučuje, da se zemlja oko stabla malo otkopa, a u jamicu da se naspe smrvljenoga živoga vapna. Time je ušencu zatvoren put u zemlju do korijenja.

Ali ne smijemo da zaboravimo i na druge neprijatelje, koji se zalijeću u voćnjak. Ima ih na žalost veoma mnogo. Mlade voćke treba osigurati od zečevih zuba, što baš nije teško; ali je teže ušćuvati voćke od tisuća i tisuća svakakih sitnih i nepoznatih izjelica, koje zimi traže na drveću sigurno zaklonište, a u proljeću i ljeti imaju na njem svoj pašnjak. Ogromna vojska svakakih ličinaka, gusjenica, crva, kukaca, leptira i njihovih jajašaca probavi zimu u zemlji pod voćkom, ili na njoj. U tome im dobro posluži svaka rupica, raspuklina, i odlupljena kora, a dobro ih štiti od studeni svojim kožulhom i mahovina, pahuljava kožica pupova i dr. Svu tu gamad treba uništiti, — u koliko je to moguće. U tu svrhu mažemo stabla voćaka i grane smjesom vapna, ilovače, svježega govedjeg blata i žući. Prije mazanja treba s voćke ostrugati mahovinu ocjelnom kefom ili prostom strugačom, a ostruganu mahovinu pokupiti i spaliti. Ako je smjesa za mazanje dobro priredjena, a mazanje dobro obavljeno, uništiti će svu mahovinu i sakrivene kukce i gusjenice, a i zec ne će imati volje da nagriža, jer ga vapno i žuć peku. Osim toga će i stablo dobiti čistu, pomladjenu i svijetlu koru, kojoj su šupljine čiste i proste od korijenčića parazitnih biljki — lišaja i mahovine — pa će tada bolje moći obavljati funkcije disanja. To će pak općenomu porastu voćke znatno prijati.

U naprednim voćnjacima naći ćemo u ovo doba pa onda opet u proljeću po voćkama namještene prstenke. Ovaki se prstenak obavlja oko stabla voćke, da se zapreči put nekim insektima, koji zalaze na krošnju voćke, pa na njezinim grančicama ili pupovima sakrivaju svoja jajašca. Napose se tako hvata štetna lepirica male i velike „zimske grbe“. Ove lepirice zalaze za toplih jesenskih noći na stablo, da medju pahuljice pupova posakrivaju svoja jajašca, ali došavši do prstenka, ne mogu dalje, jer se na nj prilijepi. Prstenak se priredi ovako: uzme se do 12 cm. široki trak proste tkanine, a tako dug, da se njim mogne potpuno obaviti stablo voćke nešto niže ispod krošnje, pak se pri gornjem kraju čvrsto špagom sveže. Na to se cijela vanjska strana ovojka dobro namaže kolomazom ili gustim katranom, a prema potrebi se to češće ponovi. Prstenak valja namjestiti na onom mjestu stabla, gdje mu je kora glatka, inače bi se po raspuklinama kore provukle leptirice ispod ovojka, pa dospjele kamo žele. U nepovoljnom slučaju neka se raspukline ispod ovojka zatrpaju prostim pamukom, ali i njega treba namazati katranom ili kolomazom.

Budući da mnogo kukaca potraži sebi stan preko zime pod zemljom, osjećajući se u njoj sigurnije, nego li vani, zato treba i u tom pogledu nešto učiniti, da se i ovakovo tajno zločtvo leglo uništi. Potpuno se ta svrha po našoj želji ne dađe polučiti, ali je ipak uspješna. To postignemo tim, da prije zime zemlju oko voćke u širini krošnje plitko prekopamo. Uza to je dobro, da pustimo perad u voćnjak. Ovim činom izložili smo sakrivene insekte vlagi i studeni, te njihovim neprijateljima — pticama, pak će ih bez sumnje veliki broj propasti. Voćki smo pak prekapanjem još napose koristili.

Krumpir budućnosti. Pod ovim napisom donijele su su ovih dana neke novine vijest, koja je radošću napuñila svakoga, tko ju je čitao. Javilo se naime da je uzgojena nekaka nova vrsta krumpira, koja bi velikim svojim vrlinama imala da istisne sve dosadnje vrste koruna. Taj novi krumpir rekoše da raste najradnje na mrzloom i močvarnom tlu; gomolji da mu rastu oko korijenja te prodiru iz zemlje, a svaka biljka da rodi barem dva puta toliko kao dosadnji korun, gomolji su pak veoma tečni i sadržavaju mnogo škroba (šterke). Ali najveća prednost bila bi joj ta, da se ova biljka obnavlja sama. Tko je samo jedamput zasadi ne treba još više drugi put na onom mjestu da sadi, jer taj krumpir da rodi sve dotle, dok se korijenom ne iskopa i ne sasiječe. Ali i druge česti biljne su korisne: stabiliku veoma voli marva, a cvijet miriši jasminom, pa se može od njega da pravi parfum i alkohol. Ovakva izvrsna biljka bila bi ne samo velika novost za gospodare nego bi po njoj bio olakšan život milijunima

sirotinje, — kad bi sve to bilo istina. Mnogi gospodarski i kemijski zavodi, a medju njima i naš križevački i božjakovinski, dali su se na pitanje istraživanje toga prehvaljenoga „krumpira budućnosti“, ali na najveću žalost svačiju, nijesu nikako mogli da pronadju nebrojenih vrlina. Tako je eto opet turena u svijet u bajno i zavodljivo ruho zaogrnta reklama, kojoj je bila svrha, da si netko na laki način napuni džepove.

Upozorujemo naše gospodare, da se ne dadu zavesti ovom zamamnom prijevarom.

Gospodari samoborskoga grada spram gradjana.

Napisao Vjekoslav Noršić.

2) Toma Erdödy (1588.—1624.)

Nastavak.

Dok je Erdödy tako nasilno postupao sa Samoborcima i hotio ih posve pod svoj jaram skućiti, uteku se oni god. 1589. ponovo prošnjom na nadvojvodu Ernesta, brata kralja Rudolfa, da im pomogne. Ova je molba vrlo karakteristična, jer nam pokazuje skrajnu bijedu i zdvojnost samoborskih žitelja; iz nje se vidi, da je Erdödy Samoborce materijalno sasam uništio. Mole nadvojvodu, da im za ljubav i radi ranā Isusovih priteče u pomoć i naloži Erdödyju, da ih više ne smeta i vrati oteto žito i ostali živež. Ne vrati li im, morat će od bijede i glada sa svojim obiteljima poginuti. Neka odredi — mole dalje — ročište, gdje će obje stranke iznijeti svoja prava i dokaze, pa se prema tome neka sudi, tko je krivac.

Nadvojvoda im usliša tu molbu i odredi da obje stranke dodju na 25. listopada i. g. u Požun na sud. — Tuj dokaže branitelj Samobora Petar Erbegeny na osnovu Belinog privilegija od god. 1242. kao i na osnovu nekih drugih spisa, da su žitelji samoborski od vajakada slobodno i mirno, poput ostalih slobodnih kraljevskih trgovišta, uživali prava i slobodine dane im od Bele IV. Dokazao je, da Samoborci nijesu nikada bili dužni davati gradu ikakve službe: da su uvijek imali svoje vlastite posjede odijeljene od posjeda gradskih podanika. Od svojih posjeda nijesu bili nikad dužni isto plaćati osim crkvene desetine. Porez pak i ostale dužnosti kraljevske uvijek su plaćali kraljevskim činovnicima. — Sudbene stvari kao što i prodaje svojih zemljišta sami su medjusobno slobodno vršili. I vojnu pomoć davali su izmedju sebe prama porezu.

Na osnovu jasnih i tvrdih dokaza Ebergenyjevih odredi sud, da se medje, označene u Belinom privilegiju, imaju po kralj. čovjeku i izaslanicima zagrebačkoga kaptola točno pregledati i Samoborcima vratiti na uživanje. Ova odluka potvrđena je u cijelosti po kralj. namjesniku s dodatkom, da za pregledavanja medja ima Erdödy pred poslanstvom dokazati, da Samoborci nijesu nikada uživali gore spomenutih prava. Jedna pak i druga stranka, ima li još kakovih pismenih dokazala, neka ih ponese sa sobom.

I zbilja odaslanstvo podje dne 26. siječnja g. 1590. u Samobor, da obidje i pregleda medje u Belinom privilegiju označene. Kod pregledanja nadju, da je: topola pri kojoj se počinje medja, posječena. Istragom se pokazalo, da ju je posjekao neki Matija Mišić iz Gradne, kmet Erdödyjev. Obilaženje (reambulacija) zateglo se puna tri dana, jer je bilo nekakvih zapreka od strane Erdödyja i njegovih ljudi. Iza toga počelo je preslušavanje svjedoka, koji su imali pod prisegom posvjedočiti: da su Samoborci uvijek mirno uživali povlasti i medje dane im po Beli IV. sve dotle, dok ih Ungnad nije počeo smetati u medjama i oduzimati im njihove pravice. Svih svjedoka preslušano je 683 na broj; a preslušavanje trajalo je potpunih 26 dana. Preslušavanje obavljalo se u: Samoboru, Podsusjedju, Zagrebu, (na Kaptolu i na Griču), Lomnici, Brezovici, Sv. Heleni (blizu Lonje, na Imanju Juraja Mikulića), Berislavcu, Krapini, Krapinskim toplicama, Brežicama (Brezetz, Štajerska) Krškom i Kostanjevici. *)

*) Preslušani su bili ne samo stanovnici ovih mjesta, nego i okolice. Od preslušanih svjedoka spomenut ću samo nekoje i to: Andrija Glagolić, nekoć kličar susjedgradski; Orgur Božjačić, župnik sv. Nedjelje. 60 god. star, a već preko 30 god. ovdje župnik; Matija Tukanović,

Svi svjedoci izjave jednoglasno, da su Samoborci do Ugnadovih vremena bili u posjedu svojih medja i prava nesmetani. Tako napokon godine 1590. dodju Samoborci do svojih prava. Erdödy istina dopusti, da se opet postave stare medje, ali ne sve, već samo nekoje. God. 1591. budu im oko polovine prosinca konačnom osudom ipak vraćena i obnovljena njihova prava i medje, ali na žalost — samo na papiru, jer je Erdödy osujetio izvršenje ove osude, ter iste godine obnovio ovaj proces, koji se otegnuo do god. 1650.

Za vrijeme ove parnice sveudilj je Erdödy mučio i uznemirivao Samoborce. Njegovim zločinima ne bje ni kraja ni konca. U siječnju god. 1590. sasjeku Erdödyjevi lugari u šumi kola nekoga Jurja Puškarića, koji je vozio drva iz općinske šume. — Juraju Mumiću oduzmu Erdödyjevi sluge silom dvoje goveda a njega do smrti izbiju.

Dan na dan pasli su Erdödyjevi sluge po samoborskim travnicima njegovo blago, lovili piliće i guske oko kuća, ubijali ih i sobom odnašali, a dne 16. srpnja iste god. 1590. otme Erdödy Samoborcima 117 vozova dobrog suhog sijena. Radi toga se oni opet potuže kaptolu dne 18. kolovoza.

Eto ovako postupa Erdödy sa Samoborcima za same parnice; on ih ne prestaje mučiti i ugnjetavati unatoč mnogih opomena i prijetnja s najvišega mjesta. Ali sve što je Erdödy učinio

svećenik valjda kapelan kod crkve sv. Anastazije u Samoboru 33. god. star; Stjepan Budroci archidjakon katedralni, bio je 3 i pol god. ravnatelj samoborske škole; Vuković župnik vrapčanski; Ratković žup. veliko-gorički; Lovro Djaković župnik odranski; Ivan Stešić župnik brdovački, već 31 god. ondje župnik; Mijo Somptak, župnik krapinski, Luka Renkoci, kastelan i ravnatelj krap. škole; Mijo Spurarić, sudac krap.; Juraj Vuškovec, župnik u Krapinskim Toplicama.

do ove parnice bilo je samo početak nebrojenim nasiljima, koja su iza toga slijedila. Iza godine 1591. progoni on Samoborce upravo bjesomučno. Gnjev njegov protiv njih odsada se podeseterostručio. Oni jadni od zdvojnosti već ne znadu, kako da si pomognu, gdje da traže pomoć i zaštitu. Mnogi od njih ostave, što im je još preostalo i presele se drugamo, ne mogavši dulje snositi ovelikih patnja.

Navest ću redom iz svake godine po koji samo slučaj, odakle si možemo stvoriti barem malenu sliku jada i nevolja samoborskih do smrti Erdödyjeve. Na Svesvete god. 1591. navali neki gradski sluga u Samoboru iz zasjede na suca Filipa Šurića st. i do krvi ga izbije. God. 1594. uhvati gradski provizor sa slugama gradjanina Matiju Poredna, te ga po volji izlupaju, oduzmu mu oružje i odvedu u grad, gdje ga tako izbatinjaše, da su ga morali u plahu zamotana odnijeti kući. Erdödy je to krvološtvo gledao! Iste godine navale Petar Franceković i Juraj Noršić, Erdödyjevi službenici, oružani u kuću Juraja Valentinčića ter puste silom iz okova nekog zarobljenika, koji je radi zločina bio bačen sudbeno u tamnicu. Zapisnik veli, da su ova dvojica sa ostalim Erdödyjevim ljudima upravo bjesomučno proganjali Samoborce tako, da niti kokoš, niti guska, ni šačica sijena ne bijaše pred njima sigurna; uz to su smetali i sprečavali obične tjedne sajmove, gradjane plijenili na sve moguće načine, šibali i batinjali.

Zapovjednik gradski takodjer je više puta sprečavao sajmove, oduzimajući ženama kruh; zatvarao krčme zabranjujući točiti vino. — U predvečerje sv. Katarine navale Erdödyjevi ljudi oružani u kuću Nikole Padarčića, te mu odnesu 6 pari potplata, vrijednih 1 ugar. forintu.

(Nastavit će se.)

Svim mojim prijateljima i znancima u Samoboru i okolici, s kojima nijesam imao prilike, da se prije odlaska u Zagreb lično oprostim, velim ovim putem srdačni Š Bogom!

Josip König, kr. gruntovničar.

Javna zahvala.

Bivši u Samoboru dogodila mi se nesreća: zaostala mi je kora kruha u grkljanu. Nalazio sam se u očitoj pogibli, od koje me je spasio veleuč. gosp. dr. Mijo Juratović pruživši mi brzu i vještu svoju pomoć. Neka mi bude dopušteno, da se g. dr. Juratoviću ovim putem najtoplije zahvalim za njegov trud i pruženu pomoć.

U Rudama, 8. studenoga 1905.

Juro Planinčić, zidar.

Javna zahvala.

Gosp. Eduard Presečky posjednik i trgovac u Samoboru, pristupio je potpisanomu društvu kao utemeljač sa svotom od 50 K, a gdja. Berta udova Špraic, posjednica u Sv. Nedjelji, darovala je društvu 20 K. na spomen svoga pokojnog supruga.

Plemenitim darovateljima najtoplije zahvaljuje:

Obrtničko-radničko društvo „Napredak“.

U Samoboru, dne 11. studenoga 1905.

Pozor, tamburaši!

Izašli su cjenici najnovijih skladba od najvrsnijih skladatelja kao od Farkaša, Broža, Hruze, Machača i t. d. i cjenici tamburaških potrepština

Prve sisačke tvornice tambura
J. STJEPUŠINA U SISKU.

„Indra Tea“

uzimam najradje,

jer je

najbolji čaj!

Dobije se u ljekarni.

Skladište svih vatrogasnih sprava i gospodarskih potrepština

Podružnica **R. A. SMEKAL** Podružnica

ZAGREB, Frankopanska ulica br. 9.

Najnovije!

„PATENT SMEKAL“

Štrcaljke sa ravnotezom najnovijeg sustava za prienos umanjene radne snage od 40%, koje s desne i s lijeve strane vodu sišu i dižu, te okretanje nepotrebno.

Sustav odlikovan 1903. sa prvom počasnom diplomom i zlatnom kolajnom.

Po visokoj kr. zem. vladi proglašena ljekovitom vodom rudnicom

Apatovačka kiselica

Naravna alkalikomuratična litijaka kiselica. Nagrađena sa 15 zlatnih kolajna. Ljekovita voda.

Najbolje stolno piće.

Od svih ljekovitih mineralnih voda.

Glasovito sredstvo kod svih bolesti probavnih organa i grkljana, proti ulozima i reumi, kod želudalnog, plućnog, crijevnog i svih drugih katara, proti hemoroida, kod boli bubrega, mjehura, kamenca, šećerne bolesti zrnatih i nateklih jetara. Prokušano, izvrsno i nenatkriljivo sredstvo kod spolnih i mnogih drugih ženskih bolesti.

Upraviteljstvo vrela apatovačke kiselice,
ZAGREB, Ilica broj 17.

Dobiva se u svim ljekarnama, trgovinama mirodija, restauracijama i gostionama.

Hydropatički zavod

U SAMOBORU

u blizini glavnoga grada ZAGREBA, u prekrasnom, šumovitom, gorskom kraju. Uzduh pun ozona. Željeznička stanica u mjestu.

Lječilišni zavod uređen u najmodernijem stila, otvara se 15. travnja bud. g.

Način liječenja: Najnovije instalacije za hydro- i elektroterapiju, napose galvanizaciju, faradizaciju i električne kupelji. Kupelji sa ugljičnom kiselinom, zračne i sunčane kupelji, kupelji u vrućem uzduhu, parne kupelji, masaže.

Liječe se: Sve bolesti živčanoga sustava (izuzevši duševne bolesti); bolesti organa probavnoga, napose kronički katari želuca i crijeva; bolesti bubrega, mjehura i t. d.; bolesti slabokrvnosti, prevelikog tustika, kroničke otokine otežene i diabetesa; nadalje podagra (gout), lachias, reumatičke bolesti, klijeniti i neurastija. Primaju se rekonvalescenti radi oporavka iza teških bolesti.

Svekolike se procedure obavljaju samo uz liječničku ordinaciju i liječnički nadzor. Zavodski je liječnik: Dr. Mijo Juratović.

Bolesnicima, koji namjeravaju započeti liječenjem, daje nužne informacije u pogledu stanova i hrane

Uprava hydropatičkoga zavoda u Samoboru.